บทสรุปผู้บริหาร (Executive summary)
การตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข รอบที่ 2 ไตรมาส 3 ปีงบประมาณ 2561
คณะที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค และการจัดการสุขภาพ

แผนงานโรคพยาธิใบไมตับและมะเร็งทอน้ำดี

๑. สถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ

โรคพยาธิใบไม้ตับเป็นปัญหาสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ พบว่าในปี ๒๕๓๙ ๒๕๕๒ ๒๕๕๗ พบอัตราความชุกทั่วประเทศเฉลี่ยร้อยละ ๑๑.๘ ร้อยละ ๘.๗ และร้อยละ ๕.๑ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในระดับหมู่บ้านในปี ๒๕๕๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราความชุกของโรคสูงที่สุดถึงร้อยละ ๘๕.๒ ในระดับหมู่บ้านภาคเหนือสูงสุด ๔๕.๖ จากการประมาณการพบว่าคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือกว่า๒๐ ล้านคนติดโรคหรือเคยติดโรคพยาธิใบใบไม้ตับกว่า ๖ ล้านคน หรือนับเป็นหนึ่งในสามของประชากรในภูมิภาคสอดคล้องกับสถิติการเสียชีวิตของโรคมะเร็งท่อน้ำดีสูงสุดในปี ๒๕๔๘ เมื่อ๑๐ ปี ที่ผ่านมาประมาณ ๒๕,๐๐๐ ราย คิดเป็นอัตราการเสียชีวิตวันละ ๗๐ ราย หรือเฉลี่ยชั่วโมงละ ๓ ราย ในปี ๒๕๕๔ พบคนไทยเสียชีวิตจากโรคมะเร็งท่อน้ำดีและตับจำนวน ๑๔,๓๑๔ ราย ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือประมาณ ๗,๕๓๙ ราย รองลงมาคือภาคเหนือ จำนวน ๒,๖๓๘ ราย และจากสถิติโรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี ๒๕๕๖ พบผู้ป่วยมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีรายใหม่มากกว่า ๑,๗๖๕ ราย ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี โดยเป็นมะเร็งท่อน้ำดี ร้อยละ ๖๓ (๑,๑๐๘ ราย) มะเร็งตับร้อยละ ๑๘ (๓๒๐ ราย) โดยประมาณร้อยละ ๕๕ เกิดขึ้นกับประชากรวัยทำงานที่เป็นหัวหน้าครอบครัว อายุระหว่าง ๔๐ -๖๐ ปี ค่าใช้จ่ายในการรักษา (เฉพาะผ่าตัด ICC) ๘๐,๐๐๐ บาท ต่อราย ประมาณ ๑,๙๖๐ ล้าน/ปี ซึ่งถือว่าเป็นโรคที่รุนแรงและก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจสังคม คุณภาพชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก

๒. เป้าหมายการลดโรคและภัยสุขภาพ :

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายปี ๒๕๖๑
ลดอัตราการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับในพื้นที่เสี่ยง ๒๙ จังหวัด	ลดลงร้อยละ ๕ (ของ พท. ดำเนินการ ๒๙ จังหวัด)

๓. มาตรการ

มาตรการ	ตัวชี้วัดมาตรการ	ค่าเป้าหมาย	
		สำนัก	สคร.
มาตรการที่ ๑ การสร้างเสริมสุขภาพ (กรมอนามัย, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, กระทรวงศึกษาธิการ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น)	**ตัวชี้วัดที่ ๑** ร้อยละของตำบลเป้าหมายมีกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	๒๙ จังหวัด ๖๑๓ ตำบล (ร้อยละ ๘๐)	๒๙ จังหวัด ๖๑๓ตำบล (ร้อยละ ๘๐)
	ตัวชี้วัดที่ ๒ ร้อยละของโรงเรียนในพื้นที่ดำเนินการมีจัดการเรียน	ร้อยละ ๘๐	ร้อยละ ๘๐

มาตรการ	ตัวชี้วัดมาตรการ	ค่าเป้าหมาย	
		สำนัก	สคร.
	การสอนหลักสูตรโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี		
มาตรการที่ ๒ การควบคุมป้องกันคัดกรองพยาธิใบไม้ตับ (กรมควบคุมโรค)	**ตัวชี้วัดที่ ๑** ร้อยละของตำบลเป้าหมายที่ประชาชนอายุขึ้นไปได้รับการคัดกรองโดยการตรวจอุจจาระ รักษา และได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	๔๑๗ ตำบล (ร้อยละ ๘๐)	๔๑๗ ตำบล (ร้อยละ ๘๐)
มาตรการที่ ๓ การคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดี (กรมการแพทย์)	ประชาชนกลุ่มเสี่ยงอายุ ๔๐ ปีขึ้นไปได้รับการตรวจคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดีด้วยอัลตราซาวด์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐๐	๒๐๐,๐๐๐ ราย (ร้อยละ ๘๐)	๒๐๐,๐๐๐ ราย (ร้อยละ ๘๐)
มาตรการที่ ๔ การผ่าตัดประคับประคอง และ Palliative (กรมการแพทย์, กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ)	**ตัวชี้วัดที่ ๑** ร้อยละผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีได้รับการผ่าตัดหรือรักษาแบบประคับประคองและให้การดูแล Palliative care	๑,๐๐๐ ราย (ร้อยละ ๘๐)	๑,๐๐๐ ราย (ร้อยละ ๘๐)
มาตรการที่ ๕ การสื่อสารสาธารณะ (กรมควบคุมโรค)	**ตัวชี้วัดที่ ๑** ร้อยละของตำบลมีการสื่อสารความเสี่ยงและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (การรณรงค์หรือการใช้สื่อปลูกฝังให้ทานสุก) แผนการสื่อสารสาธารณะเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี	๖๑๓ ตำบล (ร้อยละ ๘๐)	๖๑๓ ตำบล (ร้อยละ ๘๐)

๔.ผลการดำเนินงาน

๔.๑ ผลการดำเนินงานภาพรวมแผนงาน/โครงการ (small success)

เป้าหมาย/มาตรการ	ผลการดำเนินงานที่สำคัญ
เป้าหมาย : ลดอัตราการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับในพื้นที่เสี่ยง ๒๙ จังหวัด	-
มาตรการที่ ๑ การสร้างเสริมสุขภาพ (กรมอนามัย, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, กระทรวงศึกษาธิการ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น)	๑.การประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี (๑๐๐ ราย) ๒.การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาบุคลากรในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ๓.การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อน/คณะกรรมการวิชาการ ยุทธศาสตร์การป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และการประชุม/ติดตามผลการดำเนินงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ๔.ประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนการดำเนินงานต้นแบบตำบลจัดการสุขภาพในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ๕.ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ “กำจัดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี”ครั้งที่ ๑/๒๕๖๑ ๖. ประชุมคณะกรรมการวิชาการที่ปรึกษาทางวิชาการและยุทธศาสตร์ ครั้งที่ เมษายน ๒๓ วันจันทร์ที่ ๒๕๖๑/๓ ๕ ชั้น ๓ สุวรรณ อาคารณ ห้องประชุมชม เทพย ๒๕๖๑ สำนักโรคติดต่อทั่วไป ๗. ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กำจัดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชัยนาทนเรนทร สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
มาตรการที่ ๒ การควบคุมป้องกันคัดกรองพยาธิใบไม้ตับ (กรมควบคุมโรค)	๑. การคัดกรองพยาธิใบไม้ตับโดยการตรวจอุจจาระ รักษาและดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทุกรายที่ติดเชื้อ ได้ดำเนินการแล้วใน ๕๐๘ ตำบล แยกเป็นรายเขตสุขภาพดังนี้ เขต ๑ = ๕๔ ตำบล (คัดกรองจำนวน ๒๙,๒๙๒ ราย ติดเชื้อ ๓,๑๙๒ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๙๐) เขต ๖ = ๓๘ ตำบล (คัดกรองจำนวน ๔๔,๙๒๘

เป้าหมาย/มาตรการ	ผลการดำเนินงานที่สำคัญ
	ราย ติดเชื้อ ๑,๘๒๒ ราย คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๖) เขต ๗ = ๕๙ ตำบล (คัดกรองจำนวน ๑๕,๒๘๙ ราย ติดเชื้อ ๑,๒๓๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๕) เขต ๘ = ๑๖๘ ตำบล (คัดกรองจำนวน ๔๑,๔๗๒ ราย ติดเชื้อ ๘๙๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒.๑๙) เขต ๙ = ๘๙ ตำบล (คัดกรองจำนวน ๓๗,๔๙๓ ราย ติดเชื้อ ๒,๑๕๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๕) เขต ๑๐ = ๑๐๐ ตำบล (คัดกรองจำนวน ๖๘,๖๐๐ ราย ติดเชื้อ ๔,๙๙๒ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๗) ๒. สนับสนุนวัสดุวิทยาศาสตร์ สำหรับการคัดกรองพยาธิใบไม้ตับ จำนวน ๑๘๐,๐๐๐ ชุด ในไตรมาสแรก และ จัดสนับสนุนเพิ่มเติมในไตรมาสที่ ๒ ๑๗๐,๐๐๐ ชุด
มาตรการที่ ๓ การคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดี (กรมการแพทย์)	ผลงานตรวจคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดี ได้ดำเนินงาน ๙ เดือน ไตรมาศที่ ๓ ใน ๒๙ จังหวัด รวม ๑๐๕,๗๓๒ ราย ผิดปกติ จำนวน ๔๓,๓๖๓ ราย (๔๑.๐๑ %) สงสัย CCA จำนวน ๗๓๒ ราย(๐.๖๙ %) เข้ารับ CT/MRI จำนวน ๑๑๘ ราย ผลยืนยันเป็น CCA จำนวน ๕๗ ราย คิดเป็น ๔๘.๓๑ % ของผู้มาตรวจ CT/MRI และคิดเป็น ๐.๑ % ของผู้มาตรวจอัลตร้าซาวด์
มาตรการที่ ๔ การผ่าตัด ประคับประคอง และ Palliative (กรมการแพทย์, กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยฯ)	ผลงานการรักษาด้วยการผ่าตัดจาก ๑๓ รพ. ผ่าตัด ๔๕๗ ราย ในจำนวนที่ผ่าตัดนี้ เป็นผ่าตัดให้หายขาด ๓๒๖ ราย และผ่าตัดเพื่อการประคับประคอง ๑๓๑ ราย
มาตรการที่ ๕ การสื่อสารสาธารณะ (กรมควบคุมโรค)	๑.จัดทำสารคดี เรื่อง บ่ กินปลาดิบ เผยแพร่ผ่านรายการทุ่งแสงตะวัน ในวันเสาร์ที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๖.๒๕ – ๐๖.๕๐ น. ทางช่อง ๓ และสำเนา DVD จำนวน ๒,๐๐๐ แผ่น กระจายในพื้นที่ดำเนินการ ๒.จัดกิจกรรมประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม มติที่ ๗.๓ การกำจัดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ณ ห้อง แซฟไฟร์ ๒๐๑ อิมแพค ฟอรั่มเมืองทองธานี คู่ขนานไปกับประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๐ ๓.จัดทำโปสเตอร์ “วงจรพยาธิใบไม้ตับ”สนับสนุนพื้นที่ดำเนินการทั้งในโรงเรียนและชุมชน

๔.๒ ผลการดำเนินงานแยกรายหน่วยงาน

หน่วยงาน	เป้าหมายที่ ๑ ลดอัตราการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับในพื้นที่เสี่ยง ๒๙ จังหวัด		ตัวชี้วัดที่ ๑ มาตรการที่ ๑ ร้อยละของตำบลเป้าหมายมีกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี		ตัวชี้วัดที่ ๒ มาตรการที่ ๑ ร้อยละของโรงเรียนในพื้นที่ดำเนินการมีจัดการเรียนการสอนหลักสูตรโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี		ตัวชี้วัดมาตรการที่ ๒ ร้อยละของตำบลเป้าหมายที่ประชาชนอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปได้รับการคัดกรองโดยการตรวจอุจจาระ รักษา และได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม		ตัวชี้วัดมาตรการที่ ๓ ร้อยละของประชาชนอายุ ๔๐ ปีขึ้นไปในพื้นที่ดำเนินการได้รับการคัดกรองโดยการตรวจด้วยวิธีอัลตราซาวด์		ตัวชี้วัดมาตรการที่ ๔ ร้อยละผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีได้รับการผ่าตัดหรือรักษาแบบประคับประคองและให้การดูแล Palliative care		ตัวชี้วัดมาตรการที่ ๕ การสื่อสารสาธารณะ (กรมควบคุมโรค)	
	ค่าเป้าหมาย	**ผล ๙ เดือน**	**ค่าเป้าหมาย**	**ผล ๙ เดือน**	**ค่าเป้าหมาย**	**ผล ๙ เดือน**	**ค่าเป้าหมาย**	**ผล ๙ เดือน**	**ค่าเป้าหมาย**	**ผล ๙ เดือน**	**ค่าเป้าหมาย**	**ผล ๙ เดือน**	**ค่าเป้าหมาย**	**ผล ๙ เดือน**
ระดับประเทศ	ลดลงร้อยละ ๕ (ของ พท. ดำเนินการ ๒๙ จังหวัด)	๕๐๘ ตำบล	๖๑๓ ตำบล ร้อยละ ๑๐๐	๕๐๘ ตำบล	ร้อยละ ๘๐	๑,๓๕๙ แห่ง	๖๑๓ ตำบล ร้อยละ ๑๐๐	๕๐๘ ตำบล	๒๐๐,๐๐๐ ราย (ร้อยละ ๘๐)	๑๐๕,๗๓๒ ราย	๑,๐๐๐ ราย (ร้อยละ ๘๐)	๔๕๗ ราย	๖๑๓ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	
สคร.๑	ลดลงร้อยละ๕	๘๔ ตำบล	๗๒ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๘๔ ตำบล		๑๖๔ แห่ง	๗๒ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๘๔ ตำบล		๖,๔๙๗ ราย		๔๒ ราย	๖๑๓ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	ทุกพื้นที่
สคร.๒														
สคร.๓														
สคร.๔														
สคร.๕														
สคร.๖	ลดลงร้อยละ๕	๓๘ ตำบล	๕๙ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๓๘ ตำบล		๕๖ แห่ง	๕๙ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๓๘ ตำบล		๓,๙๖๗ ราย		-	๖๑๓ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	ทุกพื้นที่
สคร.๗	ลดลงร้อยละ๕	๕๙ ตำบล	๘๐ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๕๙ ตำบล	๑๖๓ รร (เก่า๑๑๗ ใหม่๔๖)	๑๑๗ แห่ง	๘๐ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๕๙ ตำบล		๒๒,๖๕๘ ราย		๑๘๙ ราย	๖๑๓ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	ทุกพื้นที่
สคร.๘	ลดลงร้อยละ๕	๑๖๘ ตำบล	๑๖๘ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๑๖๘ ตำบล		๗๐๕ แห่ง	๑๖๘ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๑๖๘ ตำบล		๒๖,๗๓๒ ราย		๓๐ ราย	๖๑๓ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	ทุกพื้นที่
สคร.๙	ลดลงร้อยละ๕	๘๙ ตำบล	๙๙ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๘๙ ตำบล		๓๐๗ แห่ง	๙๙ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๘๙ ตำบล		๓๑,๒๖๗ ราย		๓๒ ราย	๖๑๓ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	ทุกพื้นที่
สคร.๑๐	ลดลงร้อยละ๕	๑๐๐ ตำบล	๑๓๕ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๑๐๐ ตำบล		๑๐ แห่ง	๑๓๕ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	๑๐๐ ตำบล		๑๔,๖๑๑ ราย		๑๕๗ ราย	๖๑๓ ตำบล ร้อยละ๑๐๐	ทุกพื้นที่
สคร.๑๑														
สคร.๑๒														

* อัตราการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับในพื้นที่เสี่ยง ๒๙ จังหวัด ต้องรอให้พื้นที่ดำเนินการคัดกรองพยาธิใบไม้ตับให้เสร็จสิ้นก่อนในช่วงไตรมาสที่ ๔ และรายงานผลการคัดกรองฯ ในโปรแกรม Isan Cohort และการรายงานจากสำนักงานป้องกันควบคุมโรค ๑,๖,๗,๘,๙,๑๐

** ๖๑๓ ตำบล ปี ๒๕๕๙ ๘๔ ตำบล ปี ๒๕๖๐ ๒๑๖ ตำบล ติดตามผู้ติดเชื้อซ้ำ ปี ๒๕๖๑ คัดกรองตำบลใหม่ ๓๙๗ ตำบล

๕. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน :

๑) รอการจัดสรรงบประมาณยังไม่ลงพื้นที่ดำเนินการ แต่มีการประสานการดำเนินงานในพื้นที่แล้ว

๖. ความต้องการขอรับการสนับสนุน

จากหน่วยงานส่วนกลาง	จากกรมควบคุมโรค
- การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทาง	- การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทาง

๗. แนวทางการปรับแผนการดำเนินงานรอบ ๓ เดือนหลังปี ๒๕๖๑ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

๑) ต้องเร่งรัดการจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการคัดกรองพยาธิใบไม้ตับ

๘. ผู้จัดทำรายงาน

ชื่อ-สกุล : นางอรนาถ วัฒนวงษ์ โทรศัพท์มือถือ : ๐๘๑ - ๘๗๕๓๕๖๘ โทร. ๐๒ - ๕๙๐-๓๑๘๐
โทรสาร:๐๒ - ๕๙๑๘๔๓๖ E-mail : oranard.w@gmail.com

ชื่อ-สกุล : นายอัมภัส วิเศษโมรา โทรศัพท์มือถือ :๐๘๔ - ๕๑๔๗๐๑๒ โทร. ๐๒ - ๕๙๐-๓๑๘๐
โทรสาร:๐๒ - ๕๙๑๘๔๓๖ E-mail : tao_ampas@hotmail.com

ชื่อ-สกุล : นางสาวสุพรรษา พิมพ์เถื่อน โทรศัพท์มือถือ :๐๘๕ - ๖๕๑๕๑๘๔ โทร. ๐๒ - ๕๙๐-๓๑๘๐
โทรสาร:๐๒ - ๕๙๑๘๔๓๖ E-mail : tungtungssc๘๓@gmail.com